

Heydər Əliyev

1923-2023

İli

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Zəngəzur azərbaycanlılarına qayğısı

Millətlərin, xalqların, dövlətlərin tarixini müəyyən etmək, yaratmaq, yazmaq hər kəsə nəsis olmur, bu, xarizmatik liderlərin qismətinə düşür. O xalqlar xoşbəxtdir ki, tarixinin halledici məqamlarında Tanrı lütfi onların üzərində olur, xilaskar göndərir və işıqlı günlər bəxş edir.

Bu mənada mənsub olduğumuz Azərbaycan xalqı xoşbəxt xalqlardandır ki, onun XX-XXI əsrlərdə taleyi Ümummilli Lider Heydər Əliyev və onun siyasi xatı ilə bağlı olmuşdur. Bütün həyatını və fəaliyyətini canından aziz bildiyi Vətəninə və doğma xalqına xidmətə həsr edən Heydər Əliyev hər kəsə daha yaxşı hiss edirdi ki, o məhz bu missiya ilə dünyaya gəlmişdir. Prezident cənab İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2023-cü il ölkəmizdə "Heydər Əliyev İli" elan olunmuşdur və bu dahi şəxsiyyətin 100 illik yubileyi xalqımız tərəfindən böyük sevgi və coşğu ilə qeyd olunmaqdadır. Heydər Əliyevin Azərbaycanın tarixində və taleyində yeri və rolu tarixçilər, politoloqlar, filosoflar tərəfindən uzun illər araşdırılacaq, öyrəniləcək, dəyərləndiriləcəkdir. Lakin Ulu Öndərin müasirləri olan bizlər dəqiq bilir ki, Heydər Əliyev olmasaydı bugünkü Azərbaycan dövləti də olmayacaqdı, nəinki müstəqil güdrətli bir dövlət yaratmaq bizi nəsis olmayacaqdı, bəlkə də indiki müstəqilliyimiz və ərazimiz çərçivəsində yaşamığımız da böyük sual altında olacaqdı...

Müasiblərinin birində Ulu Öndər özünün həyatı, fəaliyyəti, mübarizəsi, tarixi missiyası barədə fikirlərini bölüşərək demişdir: "Mən balaca bir evdə, zəhmətkeş ailəsində bir yaz günü dünyaya göz açmışam. Anadan olanda yəqin ki, beş-on, uzağı otuz-qırx nəfər sevinib, indi bəlkə də bir qədər qeyri-təvazökar səsləndi. Amma deməliyəm ki, anam məni bütövlükdə Azərbaycan üçün dünyaya gətirib. Doğma, canım, varlığım qədər sevdiyim Azərbaycanım mənim qibləgahımdır. Bütün şüurlu ömrümü onun inkişafına, tərəqqisinə həsr etmişəm".

Bu yazımda mən Ümummilli Lider Heydər Əliyevin böyük Vətənimizin ayrılmaz bir parçası olan qədim Zəngəzur bölgəsinə bağlılığı, orada, öz ata-baba yurdlarında yaşayan soydaşlarımıza göstərdiyi qayğıni hörmətli oxucularımızın diqqətinə çatdırmağa çalışacağam.

Zəngəzur Azərbaycanın qədim torpağı olub XX əsrdə xarici havadarların yardımı ilə erməni təcavüzkarları tərəfindən mərhələ-mərhələ zəbt olunaraq tarixi Azərbaycan torpağı olan İrəvan xanlığının ərazisində yaradılmış Ermənistan dövlətinə birləşdirilmişdir.

1920-ci il noyabrın 29-da Sovet Rusiyasının hərbi və siyasi dəstəyi ilə sahəsi 9 min kvadratkilometr olan Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası yaradıldı. Həmin il dekabr ayının 1-də Azərbaycanın Zəngəzur bölgəsinin böyük bir hissəsi - Qafan, Sisyan, Gorus və Miğri Sovet Ermənistanına pay verildi. Burada yaşayan Azərbaycan türkləri taleyin ümidinə buraxıldı.

Cənab Prezident İlham Əliyev 1920-ci ildə Zəngəzuru Ermənistanla vəlmişini türk dünyasına qarşı bir bölüclüklük siyasəti olduğunu vurğulayaraq söyləmişdir: "Türk dünyası böyük dünyadır. Vaxtilə türk dünyasının qədim və ayrılmaz diyarı olan Zəngəzur bölgəsinin Azərbaycanı qoruyub saxlaması Ermənistanla vəlmişini nəticəsində türk dünyası arasında olan coğrafi bağlantı pozulubdur. Biz xəritəyə baxsaq görərik ki, əgər o tarixi ədalətsizlik törədilməyşdi, bu gün vahid türk dünyası coğrafi baxımdan da vahid bir məkan kimi yaşayacaqdı".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Qarabağla bərabər Qərbi Azərbaycan torpaqlarına, o cümlədən Zəngəzura böyük önəm verir, bu bölgənin tarixinin öyrənilməsi, unudulmaması, tarixi torpaqlarımız kimi yaşaması istiqamətində siyasət aparır. Məhz cənab Prezidentin sərəncamları ilə "Zəngəzur" Milli Parkının yaradılması, Dövlət Xəzər Gəmiçiliyinin beynəlxalq sularla üzən ən böyük tankerlərdən birinə "Zəngəzur" adının verilməsi, işğaldan azad edilmiş ərazilərimizin bir hissəsində Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunun yaradılması, Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə kommunikasiyaların açılmasına say göstərilməsi bu məqsədə xidmət edir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev haqqında təəssürlərin nə qədər dərin, xatirələrim kifayət qədər çox olsa da, onları bir yere toplamağa, sistemləşdirib yazmağa həmişə çətinlik çəkmişəm. Günəşin işığı, istisi hər kəsin üzünə düşür. Amma Günəşin böyüklüyünü, dəyərini olduğu kimi təsvir etməyə hamı qadir deyil. Ən azı ona görə ki, hər kəs Günəşi öz üzünə düşən işıq qədər dərk edə bilir, öz cismində hiss etdiyi istilik qədər dəyərləndirir. Günəş isə milyon illərdə təmənənəsiz olaraq yer kürəsinə nur, işıq, istilik paylayır, həyat bəxş edir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev öz soy-kökü etibarilə həm də mənim doğulub böyüdüyüm Ürud kəndinə bağlı olduğundan bu böyük insanın adını mən hələ uşaq ikən, 9 yaşım olanda, 1970-ci ildə eşitmişdim. Qo-

humumuz və babamın dostu, həm Birinci, həm də İkinci Dünya müharibəsinin iştirakçısı Şahsuvar kişi, Əli babamla Bakıya gedib-gəlməyindən söhbət edəndə böyük qürur hissi ilə Heydər Əliyevin adını çəkdi. Dedi ki, Qafanda qalara bilet tapmadım, müharibə veteranlarının həmişə bronu olurdu, dedilər, satılıb, müharibə veteranı kitabçasını göstərdim, yenə xeyri olmadı. Onda, Bakıya gedən kimi sizdən Heydər Əliyevə şükayət edəcəm,- dedim. Heydər Əliyevin adını çəkən kimi məni düz vəzğal rəisinin otağına apardılar, reis özü mənə çay süzdü, üzr istədi, biletimi yazıb verdilər.

O vaxtdan Heydər Əliyev obrazı mənim yaddaşında qanun, güc, ədalət, qəhrəmanlıq ideali kimi həkk olunmuşdur. ... 1918-ci il Zəngəzura qarşı kimi, taun kimi, yanğın və zəlzələ kimi gəldi. Bu qədim Azərbaycan torpağında daş daşın üstündə qalmadı. Daşnak Andranik Ozanyanın başçılığı etdiyi 10 min nəfərdən artıq erməni başkəməni Zəngəzura böyük talan və qırğınlara başladı. İnsanları yalnız türk və müsəlman olduqlarına görə qətlə yetirdilər, didərgin saldırlar, ev-əşiklərini talan edib yandırdılar.

Zəngəzur camaatının bir hissəsi Naxçıvana, bir hissəsi isə Qarabağa pənəh apardı. Daşnakların işğəldə və təqiblərindən canını götürüb Naxçıvana qaçan Qarakilsənin Comerdli kəndinin camaatı arasında Azərbaycan xalqının milli iftixarı, müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi və qurucusu Heydər Əliyevi dünyaya bəxş etmiş Əliyev ailəsi də var idi. Bu ailə məhaldə öz mərdliyi, igidliyi ilə sayılıb-seçilən Comerdin və dövrünün tanınmış adamı olan urudlu Kərbəlayi Abasqulunun nesil kimi tanınması və hörmət qazanmışdı.

Heydər Əliyevin ulu babası Comerd kişi qardaşı Alagöz Məhəmməddə birlikdə Comerdli kəndinin bünövrəsini qoymuşlar. Kənddəki bütün ailələr bu iki qardaşın tö-rəmələri olmağa demək olar ki, birbirinə qohumduqlar. Comerdli camaatının Qarakilsənin digər qədim Azərbaycanlı kəndləri olan Urud, Şəki, Ərəfsə, Dəstəgird və s. kəndlərdə də yaxın qohumluq əlaqələri vardır.

Bu böyük və son dərəcə istedadlı ailənin nəsil şəcərəsi ulu babaları Comerd kişilərdən başlayaraq, üzli üzli bütün nümayəndələri öz azərbaycanlı soy-kökünə, milli varlığına, dini inanına, vətəninə və xalqına bağlı mərd, mübariz insanlar olmuşlar.

Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin mənsub olduğu nesil xalqımıza 50-dən artıq ilim, elm və incəsənət xadimi vermişdir ki, onlardan ikisinə - Aqil Sahib oğlu Quliyevə və Fəxrəddin Vəliyeddin oğlu Nəcəfova vətənin ən yüksək fəxri adı - Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdir.

Əlirza kişinin oğlanları Həsən Əliyev və Hüseyn Əliyev Comerdli kəndinə dünyaya göz açmış, burada böyümüş, Vətən torpağının əsrarəngiz gözəlliyini burada duymuş və uşaq yaddaşlarında əbədi həkk etdirmişlər. Xalqımıza qarşı ermənilər tərəfindən 1918-ci ildə törədilən deportasiya və soyqırım faciələri hər bir azərbaycanlı ailəsini sarsıtmış, bu sarsıntı və iztirab nəsillərin yaddaşında yaşamışdır. Əliyevlər ailəsi də bu hadisələrdə öz yurdlarını, əzizlərini itirmiş, əzab-əziyyətlər çəkmiş, məhrumiyyətlər görmüşdür.

Azərbaycan milli torpaqsızlığı və ekoloji elmlərinin banisi, Milli Akademiyamızın yaradıcılarından biri, görkəmli ictimai-siyasi xadim akademik Həsən Əlirza oğlu Əliyev bu qanlı qırğınların canlı şahidi kimi ömrünün son günlərinə qədər həmin

dehşətli xatirələri, comerdlilərin qeyri-bərabər döyüşdə düşməne qarşı necə fədakarlıqla döyüşməsinə, kəndlərinin dağıdılıb yandırılmasını, bir əmininin atın tərkinə aldığı 10 yaşlı oğlunu arxadan atlan erməni gülləsindən ölmesini, digər əmininin isə həyat voldaşı və sümərk körpə qızı ilə kəndin kənarında bir mağara gizlənməsinə, ermənilərin mağaraya hücumu zamanı isə son patrona kimi atışdığını, axırda isə daşnakların mağaraya girərək əmininin başını kəsdiyini, ailəsinə isə süngü ilə min bir əzab verərək öldürdüklerini, comerdli camaatının çoxlu itkilər verdikdən sonra dağılara qaçaraq, Naxçıvana pənəh aparmasını yana-yana, erməni daşnaklarına qarşı sonuz bir nifrət hissilə danışdı.

Ulu Öndərin bacısı Şəfiqə xanım Əliyeva "Mənim anam" kitabında ailələrinin 1918-ci ildə yaşadığı müddətə belə təsvir edir: "Ermənilərin Zəngəzur torpağına olan təcavüzü anamın ömür kitabında gənclik xatirələrinin ən acı səhifələridir. Öz torpağından didərgin düşmənlər Naxçıvanın ətrafında olan kəndlərdə - Qazançı, İşıqlar, Cəhri və Milax kəndlərində məskunlaşdılar. Atam Əlirza və anam İzzət xanım isə Naxçıvana gəlirdilər. Lakin anamın çəkdiyi müsibətlərin ən dəhşətli Comerdlilərdən qaçarkən yolda gördüyü mənərə olub. Çox sevdiyi, gözəlliyi, boy-buxunu ilə öyündüyü 23 yaşlı qardaşı Heydərini ölmü onu sarsıtdı. Anamı qaçqın düşmək ağrısından daha çox sevimli qardaşının ölümü yandırdı. Süz on beş il anam bacı-qardaşlarının dağ olub, olmasından xəbər tutu bilməyib. Atamla anam Naxçıvanda məskunlaşdıqdan sonra üç qardaşım, mən və bacım dünyaya gəlmişik. Həyatı dərk edəndən anamın gözələrində kədər görmüşəm. Atam dəmiryolu idi. Səhər gedib axşama kimi çalışır, öz halal qazancını ilə balalarını böyüdürdü. Zəhmətkeş, dinc ailəmiz olub. Anam "erməni" kəlməsinə belə nifrət edərdi. Çünki ermənilərin onun ailəsinə vurduğu zərərini acısını çək-mək asan məsələ deyildi. Elə buna görə də yaraşığı, mehriban baxışlarından həmişə hüzn və küskünlük boylanardı. Bacı, qardaş itkisindən doğan hüzn".

Comerd kişinin nəslindən olan bir çox ailələr, o cümlədən Əlirza Əliyev ailəsi də Naxçıvan özlərinə ikinci vətən seçərək öz sonrakı taleyini bu qədim torpağa bağladılar. Əliyevlər ailəsi Naxçıvanda məskunlaşdıqdan sonra da uzun illər Zəngəzur əlaqələrini kəsməmiş, Comerdli, Urud, Şəki və s. kəndlərdə yaşayan qohumları, dostları ilə get-gəl etmiş, onların xeyir-şərində iştirak etmişlər.

Əlirza kişinin oğlanları Həsən, Hüseyn, Heydər, Cəlal, Aqil Əliyevlər müxtəlif vaxtlarda ata-baba yurdlarında olmuş, qan qohumları ilə görüşmüş, yay tətilində bu dağlar diyarında havalanı dəyişmiş, istirahət etmişlər. Heydər Əliyev yeniyetmə vaxtlarında təxminən 3 il dalbadal yay tətilində istirahət etmək üçün Naxçıvanın bürküsndən sərin, saf havalı və soyuq bulaqlı, bağlı-bağatlı Urud kəndinə gəlib, Urudlu qohumlarının, atasının və özünün dostlarının evində yaşayıb. Mən 1989-2000-ci illərdə "Urud" adlı tarixi-etnoqrafik kitabımın üzərində işləyərkən Heydər Əliyevə Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunda oxumuş, yoldaşlıq, dostluq etmiş, urudlu ağsaqqalları bir çoxu ilə söhbət etdikdə onları həmişə Heydər Əliyevin gənclik dövrü ilə bağlı eyni fikri söyləyirdilər: "O olduqca ağıllı, təkəllürlü, savadlı, istedadlı bir gənc idi. Kəndə gələndə bütün kənd cavanları onun başına yığırdı. Onda insanlar asanlıqla öz ətrafına toplamaq, onları idarə etmək, onlara rəhbərlik etmək bacarığı var idi". Ümummilli Lider Heydər Əliyev hələ

Sovet dönməndə Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illərdə, respublikanın hüduqlarından kənar qalan torpaqlarımız, orada yaşayan azərbaycanlıları bir an da olsun unutmamış, onların maddi, mədəni, sosial şəraitlərini yaxşılaşdırılması, həmin insanları işçisindəki Azərbaycan ruhunun yaşaması, mübarizə aparması və qalib gəlməsi üçün əşkar və gizli şəkildə, o dövrün imkanları daxilində əlindən gələni etmişdir.

Bütün Zəngəzur camaatı bildirdi ki, onlara Azərbaycan tərəfindən göstərilən bu qayğı və diqqət bilavasitə möhtərəm Heydər Əliyevin qayğısı və diqqətidir. Bütün Zəngəzur camaatı bildirdi ki, Azərbaycan Respublikasının KP MK-nin birinci katibi Heydər Əliyev, həm də Ermənistan SSR-də yaşayan azərbaycanlıları dayağı, arxasıdır.

Zəngəzur azərbaycanlıları Heydər Əliyevin diqqət və qayğısına həmişə yüksək qiymətləndirir, həmişə bu böyük insanın müqəddəs adı ilə öyünür, qürrelənir, ondan qürur duyurdular.

Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü və siyasi iradəsi ilə yetişmiş illərin əvvəllərindən Dağıstanda, Gürcüstanda və Ermənistanda tez-tez Azərbaycan mədəniyyətini və incəsənətini günləri keçirməyə başladılar. Bu proqram çərçivəsində respublikanın tanınmış elm, mədəniyyət, incəsənət xadimləri "vətənin qırağında qalan yerləri"ndə yaşayan soydaşlarımızla görüşür, onların mədəni tələbatlarının ödənilməsinə yardımçı olurdular. Bu mənada Zəngəzur da istisna deyildi. Bakıdan, Ağdamdan, Füzulidən, Naxçıvandan Zəngəzura tez-tez teatr, konsert qrupları gəlir, kənd-kənd gəzərək konsertlər, tamaşalar verirdilər. Azərbaycanda istehsal olunmuş kinofilmlər Zəngəzur azərbaycanlıları kəndlərinə gətirilməsi üçün 70-80-ci illərdə adi hala çevrilmişdi.

1974-cü ildə Azərbaycan Komünist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Heydər Əliyevin bir-başa göstərişi ilə Zəngəzuru Bakı ilə birləşdirən Sisyan-Bakı avtobus xətti açıldı. Sisyan rayonu ilə Bakı şəhəri arasında gündəlik avtobus marşrutunun açılması Sisyan və Gorus azərbaycanlılarının həyatında inqilaba bərabər bir hadisə idi. Çünki o vaxta qədər Qafan və Miğri azərbaycanlıları Bakı və Azərbaycanın bir sıra digər rayonları ilə Qafan - Bakı və Culfa-Bakı dəmiryolu vasitəsilə birbaşa

qayğısı

əlaqə saxlaya bilirdilərsə, Sisyan və Gorus azərbaycanlılarının belə bir imkanı yox idi.

Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, Siyasi Büronun üzvü olarkən də Zəngəzuru unutmamış, bu bölgənin geosiyasi əhəmiyyətini, gələcəkdə Azərbaycanın həyatında mühüm rol oynaya biləcəyini nəzərə alaraq Bakı ilə Naxçıvanı (gələcəkdə isə Türkiyəni) birləşdirəcək transregional avtomobil magistralının çəkilməsi barədə SSRİ Nazirlər Sovetinin qərarının verilməsinə nail oldu. Təəssüflər olsun ki, SSRİ-nin dağılması bu böyük strateji əhəmiyyətli qərarın icrasını yarımçıq qoydu.

Zəngəzur azərbaycanlılarının, eləcə də Ermənistan SSR-də 23 rayonun 261 yaşayış məntəqəsində yaşayan azərbaycanlıların ictimai-siyasi, sosial, mədəni həyatında "Sovet Ermənistanı" qəzetinin çox böyük rolu olmuşdur. "Sovet Ermənistanı" qəzeti Ermənistan KP MK-nin, respublika Ali Soveti və Nazirlər Sovetinin orqanı idi. 1921-ci ildən çıxdı. Əvvəllər "Rəncbər" (1921-1922), "Qızıl Şərq" (1929-1937), "Kommunist" (1937-1939) adları ilə nəşr olunurdu. 1960-1980-ci illərdə gündəlik çapı təxminən 18-20 min nüsxə idi. Zəngəzurdan olan görkəmli ziyalılar (Sabir Əsədov, İsmail Məmmədov, Abdulla İbrahimov, Hidayət Uroçov, Suren Şərifov və s.) bu qəzetdə işləmiş, onların vaxtaşırı bölgəyə səfərləri, azərbaycanlıları yaşayan kəndlərin problemlərini öyrənilən qəzet səhifələrinə çıxarmaları, həllinə nail olmaları, azərbaycanlı əhalinin hüquqlarının rayon və respublika səviyyəsində qorunmasını çalışmaları bu insanlara bir tərəfdən mədəni dəstək olurdu, digər tərəfdən onların ictimai-siyasi fəallığını artırır. Kənd yerində yaşayan müəllimlər və digər ziyalılar vaxtaşırı bu qəzetdə təklif və məqalələrlə çıxış edirdi, öz bədii yaradıcılıq nümunələrini çap etdirirdilər. "Sovet Ermənistanı" qəzeti erməni senzorunun təsiri altında olsa da, yerli azərbaycanlıların maraqlarını kifayət qədər geniş təmsil edə bildirdi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev deyirdi: "Müstəqil dövlətimiz üçün tələklü məsələlərin həyata keçirilməsi, tariximizin bir çox qarənliq səhifələrini açmağa kimliyimizi tam müəyyən etməyi, milli kökləri ilə bağlı yeni təkəllürlü gənc nəsillə yetişdirilməsi zəruri edir".

Xalqımızın XX əsrdə mərəz qaldığı deportasiya və genosid aktlarına hüquqi, siyasi qiymət verilməsi də ilk dəfə Prezident Heydər Əliyevin fərmanları ilə reallaşdı. Heydər Əliyevin 18 dekabr 1997-ci il tarixdə imzaladığı "1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindəki tarixi-etnik torpaqlardan kütləvi surətdə deportasiya haqqında" Fərmanı ilə ermənilərin fitnisə və sovet hökuməti tərəfindən xalqımıza qarşı törədilmiş kütləvi deportasiya aktı dünyaya bəyan edildi, Azərbaycan xalqının milli, tarixi hüquqlarının pozulması pisləndi, bu akt cinayət kimi, ən adi hüquq normalarına zidd olan, totalitar rejimin repressiya tədbiri kimi qiymətləndirildi. Prezident Fərmanı ilə bu tarixi ədalətsizliyə siyasi qiymət verildi, Azərbaycan xalqına qarşı dövlət səviyyəsində həyata keçirilmiş bu tarixi cinayətə hüquqi-siyasi qiymət verilməsi və onun beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması məqsədilə dövlət komissiyası yaradıldı.

Heydər Əlirza oğlunun 1993-cü ildə yenidən hakimiyyətə gəlişi ilə Azərbaycan dağılmaq və məhv olmaq təhlükəsindən xilas edilməklə bərabər, xalqımıza qarşı törədilən deportasiya və soyqırım siyasətinin davamına son qoyuldu. Heydər Əliyevin 1998-ci ilin 26 martında imzaladığı "Azərbaycanlıların soyqırımına qarşı" Fərmanı ilə xalqımıza qar-

şı edilmiş bu tarixi cinayət bütün dünyaya bəyan edildi, ona siyasi qiymət verildi, işğalçı və cinayətkar öz adı ilə çağırıldı.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev öz ata-baba yurdlarından didərgin salınmış insanların hüquqi, mənəvi, maddi, sosial problemlərinə həmişə böyük həssaslıqla yanaşmış, bu insanların məskunlaşma, sosial müdafiə, adaptasiya və reintegrasiya məsələlərinə daim qayğı və diqqət göstərmişdir.

Ümummilli Liderin 22 avqust 2001-ci ildə imzaladığı "Erməni millətçilərinin apardığı etnik təmizləmə nəticəsində Ermənistan ərazisindəki öz tarixi torpaqlarından didərgin salınmış azərbaycanlıların məskunlaşması haqqında" Fərman qərarını soydaşlarımıza Prezident qayğısının, dövlət qayğısının bariz nümunəsidir. Fərmanda göstərilir ki, XX əsrdə müxtəlif dövrlərdə 2 milyona yaxın soydaşımız öz tarixi vətənidən zorla köçürülmüş, etnik təmizləmə siyasətinin qurbanına çevrilmişdir. Heydər Əliyev bu fərmanı qərarın status, məskunlaşma, məşğulluq, hüquqi, sosial müdafiə problemlərinin həllinə yeni addım, əsaslı dönüş nöqtəsi olmuşdur.

Ulu öndərin siyasi kursunu ləyaqətlə davam etdirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi və ərazi bütövlüyümüzün təmin olunması istiqamətində apardığı uğurlu fəaliyyətində tarixi torpaqlarımızı da unutmur, ən uca kürsülərdən İrəvanın, Zəngəzurun, Göyçanın qədim Azərbaycan əraziləri olduğunu söyləyərək o yurdlara dönüşümüze tarixi və siyasi zəmin hazırlayır. Cənab Prezident 1918-ci ildə Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzlərindən biri olan İrəvanın ermənilərə qaytarılması və ermənilərin tarixi səhv kimi qiymətləndirərək bu kimi səhvlərin düzəldilməsi zərurətini xalqımızın, xüsusilə, gənc nəsillərin qarşısına mühüm vəzifələr kimi qoyur.

...O bir dahi şəxsiyyət olaraq Allah, Vətən, Millət, Tarix qarşısında bütün vəzifələrini şəərəflə yerinə yetirmişdir. Həmişə Ona borcluquy. Biza bu gözəl Vətəni, bu xoşbəxt həyatı, bu müstəqil və qüdrətli dövləti bəxş etdiyi üçün!

Ulu Öndər Heydər Əliyev həm də xoşbəxt ata və dövlət xadimidir, çünki onun oğlu və siyasi varisi Ali Baş Komandan İlham Əliyev Ümummilli Liderin bütün vəsiyyətlərini və arzularını Azərbaycan xalqının dəstəyi ilə böyük fədakarlıq və qəhrəmanlıqla həyata keçirdi.

Bu gün Ulu Öndər Heydər Əliyevin ruhu şadır. Onun canından artıq sevdiyi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olunmuşdur. Gözəl Qarabağ və Şərqi Zəngəzur torpaqları işğaldan azad edilmişdir. Üçrəngli Azərbaycan bayrağı Şuşada, Ağdamda, Füzulidə, Kəlbəcərdə, Cəbrayılda, Qubadıda, Zəngilanda, Laçında, Qarabağda dalğalanır. Xalqın torpaq həsrətinə son qoyulmuşdur. Zamanında Ulu Öndər tərəfindən cənnətə çevrilən Qarabağın ikinci əbədi dirçəliş və yüksəliş dövrü başlayır. Xalqımızın Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Zəngəzura, İrəvana, Göyçəyə, Qərbi Azərbaycanda digər ata-baba yurdlarımızda dənəyeyi günlər o qədər də uzaqda deyildir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin həyatı, şəxsiyyəti, fəaliyyəti barədə dünyanın bir çox tanınmış simaları dəyərli fikirlər söyləmişlər. Mən bu yazını Ulu Öndərin tariximizdə yerini və rolunu ən dəqiq qiymətləndirən bir fikir ilə - Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın sözləri ilə tamamlamaq istəyirəm: "Tarix salnaməsinin XX əsr üçün tələklü səhifəsinin iştirakçısı, yaradıcısı, aparıcısı 30 ildən artıq Azərbaycanın məsuliyyətini öz çiyinlərində daşıyan, onu bir dövlət, millət kimi tarixin sınaqlarından çıxaran Vətəndaş, Şəxsiyyət, Lider. Tərəqqisi üçün çalışdığı, mədəniyyəti, keçmişini ilə fəxr etdiyi, nəsillərinin gələcəyi üçün düşündüyü Vətənin - Azərbaycanın taleyi onun adı insan taleyi ilə əbədi olaraq bağlandı. Azərbaycan üçün Heydər Əliyevin varlığı taleyin Tanrı payıdır".

Musa URUD,
millət vəkili,
YAP İdarə Heyətinin üzvü.